

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація. Розкрито питання управлінського обліку витрат між центрами відповідальності. Обґрунтовано методичний підхід до розподілу прямих і непрямих витрат центру відповідальності залежно від економічних показників ефективності діяльності.

Аннотация. Раскрыт вопрос управленческого учета между центрами ответственности. Обоснован методический подход к распределению прямых и непрямых издержек центра ответственности в зависимости от экономических показателей эффективности деятельности.

Annotation. The problem of management accounting of expenditure between responsibility centre is discussed. The methodical approach to the distribution of direct and indirect costs of the centre of responsibility depending on economic indicators of performance efficiency is proved.

Ключові слова: управління витратами, центр відповідальності, розподіл непрямих витрат.

В останні роки в умовах загостреної конкуренції керівництво вітчизняних підприємств вимушено шукати шляхи підвищення прибутків за рахунок зниження витрат. Отримуючи облікову інформацію про види і обсяг витрат, керівництво виявляє і аналізує причини економії чи перевитрат ресурсів. Виділення в системі управління підприємств окремих центрів відповідальності сприяє визначенню не тільки загальної суми таких відхилень, але й конкретних ділянок підприємства, де такі відхилення виникли. Водночас аналіз досліджень науковців та досвід багатьох вітчизняних підприємств в області обліку витрат за центрами відповідальності показує, що через відсутність певної методики розподілу витрат між центрами відповідальності підприємства виникає ряд ускладнень і, як наслідок, викривлення в управлінській інформації щодо витрат. Таким чином, проблема обліку витрат за центрами відповідальності набуває актуальності і тому буде розглянута в цій статті.

Особливості обліку та управління витратами за центрами відповідальності досліджували такі науковці: Голов С. Ф., Гончаров В. М., Партин Г. О., Завгородній В. П. та ін.

Метою статті є визначення на основі аналізу досліджень науковців та практичного досвіду вітчизняних підприємств з обліку витрат найбільш правильного підходу з розподілу витрат між центрами відповідальності.

Мета статті досягається шляхом виконання таких завдань:

аналіз функцій центрів відповідальності у сфері обліку витрат;

визначення суті непрямих витрат та особливостей при їх розподілі між центрами відповідальності;

визначення витрат, недоречних для розподілу між центрами відповідальності.

Глибоке вивчення поставленої проблематики дає підстави для наступного викладення матеріалу. Управління витратами відбувається через діяльність людей, які повинні відповідати за доцільність виникнення того чи іншого виду витрат. Адміністрація підприємства повинна вирішувати, у якому розрізі класифікувати витрати, наскільки деталізувати місця їх виникнення, як їх пов'язувати з центрами відповідальності. Центри відповідальності здійснюють контроль за витратами в розрізі багатьох місць їх виникнення за умови, що витрати у них формуються під впливом цього центру відповідальності.

У розрізі кожного центру витрат існує декілька категорій витрат. Кожен центр може нести відповідальність за дохідну частину, пряму собівартість, а також непрямі витрати.

Під непрямыми витратами розуміються витрати, які пов'язані з кількома бізнес-процесами і відносяться на об'єкт розрахунку шляхом поділу пропорційно відповідній базі, а не напряму разом із створенням певного продукту та отриманням конкретного доходу [1, с. 205–207]. Така складність змушує більшість вітчизняних підприємств просто не враховувати накладні витрати при їх розподілі між центрами відповідальності. Але проблема у тому, що у випадку, коли такі витрати не будуть розподілятися, досягнення конкретного підрозділу не будуть відображати реальної ситуації. У той самий час тотальний розподіл непрямих витрат, скоріше за все, також призведе до викривлення фінансових результатів.

Для того щоб правильно розподілити непрямі витрати, необхідно розуміти кінцеву мету такого розподілу, яка потім трансформується у конкретний показник ефективності для кожного підрозділу, і обрати адекватну методику.

Найпоширеніший метод розподілу непрямих витрат — прямий метод, відповідно до якого всі непрямі витрати прямо відносяться на відповідні центри відповідальності, минаючи проміжні форми їхнього розподілу. Але для того, щоб він був ефективним, необхідно частину таких витрат одразу планувати на рівні кожного центру відповідальності [2, с. 21–26].

Наведемо приклад розподілу непрямих витрат на рекламу. У якості показника ефективності буде кількість продажу, яку здійснить кожен центр відповідальності після виходу цієї реклами. На основі цих даних розраховується

підлягають такі загальногосподарські витрати, як витрати на юридичний супровід, корпоративні та PR-заходи та ін. Але в цих випадках також треба визначити мету здійснення конкретних витрат.

Є витрати, які взагалі не доцільно розподіляти. Це витрати так званого управлінського центру (головного офісу), пов'язані з управлінням бізнесом. Якщо механічно їх розподілити, то може вийти, що прибутковість деяких центрів відповідальності стане від'ємною тільки через викривлення результату витратами, що не додають додаткової вартості в продукті цього центру [3, с. 252–255].

На основі викладеного можна зробити висновки, що плануючи непрямі витрати, керівництву вітчизняних підприємств відразу треба відштовхуватися від того, який результат необхідно отримати за рахунок таких витрат. При цьому необхідно відмовлятися від такої практики, коли витрати спочатку накопичуються централізовано, а тільки потім приймається рішення, як їх правильно розподілити між підрозділами. Найбільш правильний підхід до розподілу непрямих витрат полягає у тому, що згідно з певними показниками ефективності вибірково розподіляти тільки ті з них, які мають пряме відношення до центру відповідальності, а непрямі витрати управлінського центру не враховувати.

Наук. керівн. Фартушняк О. В.

Література: 1. Голов С. Ф. Управленческий бухгалтерский учет / Голов С. Ф – К. : СКАРБИ, 1998. – 384 с. 2. Завгородній В. П. Облік витрат та прибутків за центрами відповідальності в умовах стандартизації обліку / Завгородній В. П. // Економіка: Вісник. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2007. – Вип. 51. – С. 21–26. 3. Партин Г. О. Управління витратами за центрами відповідальності та оцінювання його ефективності / Партин Г. О. // Управління у сфері фінансів, страхування та кредиту. – Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. – С. 252–255.